

ד"ר אנונו קפלינק

הכועסים על הראי

בדואים בפיתחת-במיה: נושא במחלוקת

כמאמר של ישעיהו בן-פרתה, "ידיעות אחרונות" מ'14 לנובמבר 1975 על "הישראלים הכועסים לאייבי הציונות", לא נכללו משום-כך דבריו של עתונאי ישראלי חשוב וידוע, שנתן בשעתו נשק-דביקת בידו איייבי ישראל ומשנאי הציונות. כותבי מאמר זהותי כ'14 יולי 1972 ב"ידיעות אחרונות", ואשר שימש כמשך הרשים ארוכים ההמונית בידו התעמלנים הערביים. מאמר בו, כאותו מאמר, בין היתר:

"הובתה של ההנהגה... לשנן באוני הציבור בנלו ובאומץ לב, אמתות שטויחה וטוששו במרוצת הזמן. אמת אתה היא שאין ציונות ואין התיישבות ואין מדינה יהודית בלי פיגוי ערבים ובלי הפקעת אדמות וגידורן... דיבור גלוי ואמיץ וביאור השקפת העולם הציונית המונחת ביסוד המדינה, עלולים כמובן להשוף את האמשלה לביקורת נמרצת מבפנים ולהתקפות ארסיות בעולם. ואולם גילוי הלב, כלפי חוץ ופנים, יסיר אי-הבנות ויקרע את מעטפת הצביעות המכסה רבים ממשניו ומחליו. ידע העולם לאן מועדות פני המדינה היהודית וידע הציבור בישראל — קודם כל הציבור שלנו הרועה ומגשש באפילה — פירושה של ציונות, בתחלת המאה וב'1972".

דברים אלה צוררו בשעתו סערת רוחות בציבור ובעתונות בארץ. היה זה בתקופת ה"הרביגים" — הנישול בפיתחת-רפיה, המעשה הוונדלי (הגדרה שאומצה ע"י גולדה מאיר) בעקרה — וההתעוררות סביב שאלת איקריה ובידעם, אולם, אתה עתונאי בכיר ורציני לא הירפה והוא חוסף והסביר בתשובה למתקפיו ("ידיעות אחרונות", 11.8.75) כיצד לדעתו יש לראות את הציונות: "תמימות או צביעות היא לטעון, כאחדים מבפני הפלוגתה שלי, כולל אליא, שרכישת הקרקע, הטרשים, הבינות עד 1948, גישתה תמיד בדידים נקיות. תמדת תשלום בכסף מלא, בלי חזות ובלי גידורים, אבל למי שולם הכסף, במקרים רבים, עבור הקרקע — לאפנדים בבידות ובדמשק, או פלאחים וקפריים הפלשתינאים? כמה מן הפלאחים קיבלו פיצויים מדי בליל הקרקע, ששילשו את הכסף לכיסם, וכמה מהם קיבלו פיצויים מידי הקק"ל והכשרת היישוב? כלום כתובצה מן העיסקות לא נושלו, כבר אז, אלפי פלאחים מעל האדמה אותה איבדו כארסיים, בלי שום פיצויים? האם חלק, אם לא רוב יישובי העמק לא קמו בתנאים כאלה, כאשר תושבי הכפרים הערביים, במקומות אלה, נאלצו לעקר מכורח המר ציונות הציונית החדשה, שגרמה למעשה לתוצאה דומה היום בפיתחת רפיה? מי ישב בעמק הפר לפני שבאה לשם ההתיישבות היהודית? וכי הבדואים, אומנם תמורת פיצויים שקיבלו הפעם מדינו (12 - א. ק.), לא נאלצו "לזוז"? על מהות ההגשמה הציונית אני מדבר ולא על הילכתה הכתובה בנאר מים מקובצים ובקונטרסים הניגמים... הגשמה הציונית היתה מנתנית, בצורה זו או אחרת, בישוב יהודים — לא רק, אבל גם — במקומות שבהם ישבו ערבים פלשתינאים ומטרחה היתה ליצור מהר ככל האפשר, רציפות טריטוריאלית יהודית בארץ ישראל. אמת הדבר שאבות ההתיישבות לא נתנו לעצמם תמיד דין וחשבון מלא מה פירושה של הגשמה כזו ולאן זה מוביל. אבל אנונו יודעים לאן זה הוביל: למדינת ישראל. אל טען שהיגו צדיקים לכל אורך הדרך, אפילו בלי להזכיר למי שאנונו יודע או שנה, שלא כל הפליטים, ב'1948 וב'1967! (סימן הקריאה במקור — א. ק.) עזבו מרצונם, רק מפני שהאמינו בתעמולת הנקם. פה ושם גם עורו להם היהודים להגיב עד הידוף.

רופה שונאי יהודים מן הימין הקיצוני, הפאשיסטי, לא רציתי, אפוא, שמישהו יגזור, ולו לרגע, גזירה שונה בין מעשי ממ' שלת ישראל למעשי החוליאנאים הפאשיסטים באירופה. אגב, דברים אלה על בית הקברות, כמו אחרים ביהם לפיתחת, ידו עים ואף פורסמו בארץ. כל קורא עתונים מכיר את הפרשיות העגומות בפיתחה, שמאמר טיפל רק בחלק מהן ובצורה עניינית, משום כך יש לתמוה לא רק על טענות י. בן-פרת ביהם לסנוגלי, אלא גם על דברים של שגירד ישראל לשעבר ב' צרפת, אשר בן-הנה, הטוען בראיון ל"על המשמר" (14.11.75), כי מאמרי על הפיתחה לא יכול היה להופיע בצורה דומה ב"על המשמר". חבל שהכתב שראיין אותו — או המערכת — לא העירו בשולי דבריו, כי מאמרים נוקבים פי כמה וכמה ממאמר ר' בלה מונד" דאו אור השנה ובשנים שעברו ב"על המשמר" וב"חוחם" מפרי עטם של כותבי העתון והברי קיבוצים בסביבה (וראה גם מאמרי עודד ליפשיץ, איש ניר עוז, ב"הארץ").

שני ספרים ושני תרגומים

כסופו של דבר, מעבר לפריטים אלה אי אחרים, הוויכוח בין ישעיהו בן-פרת לביני הוא סביב חפידו של העתונאי האם עליו להעלים עובדות יסוד, או לשפץן, כשהן אינן נחזות לו או שמה עליו לתאר את המציאות כמות שהיא. וזהו הנקרי דה המרכזית! אני סבור שטוב עשה ישעיהו בן-פרת כשנתן דרוור ופומבי להגיגיו ביהם לציונות במאמריו המצוטטים לעיל (איני כנסם עתה לויכוח בדבר צדקתם, שכן המדובר בעיקר בהשקפות ואיש באמונתו יחיה). ואשר לי, אני סבור שטוב עשיתי אגובי כשסיפרתי את סיפור ההתנחלות בפיתחת רפיה, סיפור הבנוי כולו על עובדות בדוקות, עובדות מכאיבות, אבל עובדות, "עיקשות", כפי שאומר הצרפתי.

עניין אחר בו מטפל ישעיהו בן-פרת במאמרו, הוא ספרי "ישראל — קץ המיתוסים", שראה אור בצרפת בהוצאת אלבן מישל" באביב שנה, ועתה גם בישראל (בהוצאת "עמיקס"). שתי המהדורות זהות (מלבד פרק על המהלכים הצבאיים שלא נכלל במהדורה העברית משום שאינו מחדש למעשה דבר לקורא הישראלי, אחרי שורת ספרים בנושא זה). לא מן הנמנע שהמהדורות העברית והצרפתית של "המהדול", שאחד ממחבריו הוא ישעיהו בן-פרת, בהקדמה למהדורה העברית נאמר בין השאר: "בינינו גם כאלה אשר כתבו בעתונותם בשנים האחרונות טורי טורים שהאמינו בהם, ותרמו באמצעותם, שלא ביודעיה, לשאנונות, לילול באורי, לבטחון העצמי המוגזם, (מרה בעמוד 36)

"תקיעת סכין בגב"

מאמריו הנ"ל של ישעיהו בן-פרת היו, לפי הקטריטוריונים ההסברתיים הידועים, מעין "תקיעת סכין בגב" — שכן יש בהם כדי להוציא דיבה על ישראל והציונות.

וכאן מתעוררת השאלה: מדוע דברים אלה היו כשרים ומגיה שירא אור (נכון, הם אמנם נדפסו באותיות מרובעות, במדינת ישראל, אבל בתקופת "ההפצצות האינפורמציה" בה אנו חיים, מרעברים הדברים כהרף עין מקצה עולם אל קצהו, והתנובת בעולם הערבי יוכיחו) ואילו מאמר שכתבתי על פיתחת רפיה (ב"להימונד"), שלא היה אלא תיאור סדא עניינים בעת ביקור בפיתחת הוא "הליכה על פי התהום, בלי גלרי שה אל התהום עצמה". מי מוציא את דיבת הארץ — זה המתאר את המציאות העגומה, או זה המנסה להעניק לה לגיטימציה כמעט אידיאלוגית?

מכל המאמרים והכתובות, שפירסמתי ב"להימונד" מאז מלחמת יום הכיפורים, היה אחד שעורר רעש וסערה — הוא המאמר הדין במתרחש בפיתחת רפיה, אליו נדרש ישעיהו בן-פרת. זהו נושא כאיב המקומם את כל אלה הדואגים לדמך תה המוסרית של מדינתנו. ברם, הכעס צריך היה להיות מופי נה אל המפשים ורזושיהם ולא אל הכתב המשמש מעין ראי למתרחש. נכון, פתחתי את הרפורטאז'ה שלי בתיאור עגום של מצבע עקרת העצים בפיתחה ע"י בולדוורים, אותו ראיתי כמו עינו בעת סיורי במקום. היו אתי באותו ביקור כמה ידידים וכולנו הצבענו על לעג הגורל: בישובים היהודיים נוטים באותו יום עצים (היה זה ס"ו בשבט) ואילו בפיתחה — עוקרים. סיפורי בכתבתי גם על הריסת המיסגד, שאת הורברתו ראינו מן העבר. השני של גדר התיל, עמיתי, ישעיהו כך

פורת, טוען במאמרו כי "כל הבדיקות העלו מכבר, כי מעולם לא נהרס מיסגד בפתחה". אולם הוא היה מדייק יותר אילו היה כותב: "כל בדיקותי", שכן בדיקות שעשו אחרים שאינם מקבלים כתורה מסיני את כל הצהרות המימשל הצבאי על המתרחש בשטח גילו, כי אכן נהרס מיסגד בראשית השנה בפתחה! לא הרחק מן המקום בו הוקמה היאחזות "סוכות", "הארץ" מ־12 לפברואר 1975 מספר על כך וכל מי שביקר בסקום לפני ההריסה ידע על קיומו של המיסגד.

אשר לאבו שינאר, האוואזיס המצוי בין ימית וחוף הים, טוב לשמוע, כי ישעיהו בן-פורת מודה בקיומו וכל חילוקי הדעות בינינו מצטמצמים למספר תושביו, הוועץ לענייני הסכרה בשגירות ישראל בפאריס, אברהם פרימור, שען במכתב ל"להמונד" (11.6.75) בעקבות מאמרי, כי "אבו שינאר — יק" באר העובדות וספחה על פניו ועל אמינותו. אמנם נכון, שהתוכנית להרוס את המיבנים במקום ולגרש את תושביו לא בוצעה עדיין, אולם הסכנה קיימת. רישיונות השהיה מוארכים לתקופות קצרות ובי"א 15 במאי, יום פרסום המאמר, עמד לפני תוקף הרישיון של תושבי המקום והיה קיים חשש סביר שיגורו שו מייד, על הכוונות. ביהם לעתידו של מקום זה, בו צריך לקום פארק גדול בסמוך לימית, תמיד הצהרתו של שר השיכון, אברהם עופר, בכנס מתגהלי ימית מ־21.8.75, הוא יצא בנאמרו בתביעה לצה"ל לפנות בצורה מאורגנת את כל הבדרי איס שבוצעות הדיקליות (אבו שינאר) ואשר מספרם נע ל־600 בין 600 ל־1000. להצדקת תביעתו טען, כי השטח שייך ל"מרחב המחיה" של ימית ואין להסכים שישימש היצ בין העיר לבין הים.

אני מודע, בהחלט מודע, לכך שדברים המהפרכים בהייל יש להם הרוב דווקא משום כך לא ראיתי חובה לעצמי למסור לקוראי, לה מונד" את כל הפרטים ופרטי הפרטים שראיתי בעת ביקורי במקום, שהרי לא בדריה משטרתי מדובר, לא מסרתי, למשל, על חילול בית הקברות של בדואי הפיתחה, בסמוך לאבו שינאר, ע"י סלילת כביש שחצה אותו לאורכו, בעת ביקורי במקום ראיתי עדיין עצמות אדם מתגוללות בחול, לא כללתי כאמור עובדה עגומה זו — ואף הסכרתי לעורך את הסיבה לכך בע"פ — בשל המשמעות החמורה שיש בעיני תבריות לחילול בתי קברות, מלאכה בה עוסקים באי

הכועסים על הדאי

(סוף מעמוד 11)

להתעלמות מהמציאות, ולשאר המרכיבים שהצטרפו יחד למה שמכונה כיום המהדל, יתכן מאוד שלא המיד מילאנו את חובי תנן כעתונאים ומשום כך אנו נושאים באחריות לא פחות — אבל גם לא יותר — למה שאירע, דברים אלה לא נכללו בי מהדורה הצרפתית.

והמורה לא פחות היא השמטת הפרק על משרב האמינות והצנזורה (במהדורה הצרפתית), ששטחה את רשימתו של יהונתן גפן המופיעה בסוף הספר עד כי הפכה אותה לסטרילית לנטולת נשמה, הדברים נעשו בדואי כדי שלא להת נשק "לאויבי הציונות", אולם הללו קוראים עברית והם תירגמו את "המהדל" לערבית מן המקור העברי, לעומת זאת, בספרי שלי אין כל כפל לשון, אני גם לא הייתי צריך להצדק בהקדמה לספרי כי היה לי חלק ב"מהדל", שכן אני נמניתי על המעשים שהתריעו עוד לפני יום הכיפורים, כי "הסטטוס קוו הנצחי" יתמוטט וכי הערבים יבצעו פעולת יאוש צבאית, וכי כל המיי תוסים בהם הלעיטה ההנהגה את העם ייעלמו במקדם או במאחר, בצדק העיר על כך אראל גינאי בביקורתו על ספרי ב"דיענה אחרונות" מ־12 למאי 1975.

בן-פורת טוען כנגדי: כיצד לא לתמוה על קפליק, הקובע בפסקנות ישראל מעולם לא העמידה את הערבים בנסיך שלשות שלום המורת החזרת השטחים (השדר הראשון של ממשלת אשכול לממשלת ארה"ב, אחרי יוני 1967, מעיד על ההיפוך). אכן, שדר זה היה היחיד שהציע לערבים שלום תבורת החזרת השטחים — והבל שנשאר יהיד — אולם אני מצטט אותו כבר בראשית ספרי (עמ' 18—17) באמרי: "עם תום הקרבות, בינוי 1967, נמצאו מנהיגים ישראלים שהציעו את שאיפתם להשכיח שלום המורת החזרת השטחים ובכופים, החלטה, שנשארה סודית ומעולם לא פורסמה בפומבי, אף נתקבלה ב־19 יוני 1967 ע"י ממשלת לוי אשכול, שהוסמך להודיע לממשלת מצרים, באמצעות ממשלת ארה"ב, של ישראל אין שאיפת סיפוח בשטח הכבוש של סיני, בממשלת הבל שבן-פורת לא שם לב לכך, שכן הקפדתי מאוד לדייק בעובדות בספרי.

כרם, התיזה של ספרי — ועל כך חילק ישעיהו בן-פורת — היא שמדיניות ישראלית אהרת, מתונה יותר, נבונה יותר, ויאלוסיטית, היתה יכולה למנוע, או לפחות לדחות, את אסון יום הכיפורים, ולהסוך את הייהם של קרוב ל־3,000 צעירים, הפוליטיקה השחזנית, הנוקשה, של דייק, שישעיהו בן-פורת נתן לה גיבוי בשעתו, אך ידע גם להחנער ממנה לאחר מעשה, נושאת באחריות כבדה למלחמת יום הכיפורים, זאת אני מסביר בספרי, ראיתי לי לחובה לתאר מדיניות ללא כחל ושרק, הנימוק "האויב מאוין" ולכן: "צנזר, צנזר", הוא נימוק חלוד, יש לכתוב את האמת משום שרק האמת היא מהפכנית, אמת ושלום ירדו כרוכים לעולם זה בזה והניפוק של "סיוע לאויב" שכל מטרתו היא להסתיר את האמת, הוא מחול מעיפוד.